

Haugesund
kommune

Trygt og godt barnehagemiljø

2024 VEILEDER

Innhold

Innledning	3
Sentrale begrep	4
§41 Nulltoleranse og forebyggende arbeid	7
§42 Aktivitetsplikt	11
1. Følge med og fange opp	12
2. Plikt å melde ifra til styrer	12
3. Plikt til å undersøke	13
4. Sette inn tiltak	15
5. Saken avsluttes	16
§43 Ansatte som krenker barn	17
§9 Internkontroll	19
Veiledning og støtte til barnehager	20
Referanser	23
Vedlegg	24
• Barnehagens psykososiale miljø, sjekklister	25
• Kartlegging av personalets relasjon med barna	26
• Aktivitetsplan	29
Notater	30

Innledning

Barn har rett til et trygt og godt psykososialt miljø i barnehagen. Begrepet «**psykososialt**» referer til både psykiske- og sosiale forhold som er viktige for barns helse og mentale fungering. Et slikt miljø kan best beskrives som en trygg og positiv atmosfære som fremmer helse, trivsel og læring.

Barna skal oppleve inkludering, tilhørighet og omsorg. Det er barnets egen opplevelse som skal legges til grunn når barnehagen skal ta stilling til om barnet har et trygt og godt barnehagemiljø.

Veilederen retter søkelys på temaer som forebygging, avdekking og håndtering av krenkelser og mobbing. Målgruppen er alle som arbeider i barnehage og støttesystem i Haugesund, for å gi veiledning og «drahjelp» i arbeidet.

Referansegruppen, som består av private og kommunale barnehager, har gitt innspill til veilederen.

VEILEDEREN BYGGER PÅ

- FNs barnekonvensjon.
- Barnehageloven med forskrifter.
- Barns trivsel – voksnes ansvar, Udir.
- Plan for psykisk helse barn og unge, Haugesund kommune 2022.
- Kompetanse for fremtidens barnehage, revidert strategi 2023-2025.
- Barnehagen for en ny tid, Nasjonal barnehagestrategi mot 2030.

LYKKE TIL MED ARBEIDET!

Sentrale begrep

TRYGT OG GODT BARNEHAGEMILJØ

At barnehagemiljøet skal være trygt, betyr blant annet at barna ikke skal komme til skade, og at barnehagen er et trygt sted å være. Trygghet handler også om å vite at barnehagen tar tak hvis noe skjer. Et godt barnehagemiljø innebærer at barna trives, føler seg inkludert i gruppen og opplever at de er viktige for fellesskapet.

Det å gå i barnehagen skal være en positiv opplevelse, og noe barna ser frem til. Det er barnas subjektive opplevelse av barnehagemiljøet som avgjør om det er trygt og godt. De ansatte i barnehagen må være bevisst på hva som påvirker det enkelte barns opplevelse av barnehagemiljøet.

KRENKELSER/MOBBING

Krenkelser er et samlebegrep for negative ord eller handlinger som gjør at barn føler seg ekskludert fra fellesskapet. Hva som oppleves som krenkende ord og handlinger, vil være forskjellig fra barn til barn, og vil være avhengig av blant annet situasjonen, barnets alder, utviklingsnivå, personlig forhold og særskilte sårbarheter. De ansatte i barnehage må ha felles forståelse av hva krenkelser er, både handlinger og ytringer.

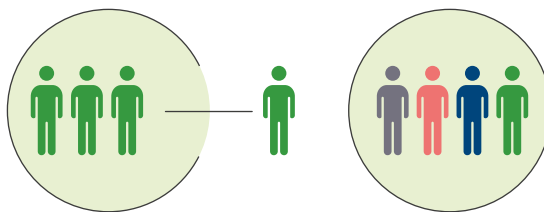
I forskningsprosjektet «Hele barnet, hele løpet; Mobbing i barnehagen» blir denne definisjonen av mobbing brukt, og er valgt i denne veilederen:

«Mobbing av barn i barnehagen er handlinger fra voksne, og eller andre barn som krenker barnets opplevelse av å høre til og være en betydningsfull person for fellesskapet.»

(Lund, I. red, Helgeland, Kovac, Nome, Cameron, 2015).

INKLUDERING

Inkludering innebærer at alle barn, uansett hvilke individuelle forutsetninger de har, får muligheten til å delta i fellesskapet. Ingen er særskilt inkluderte, men alle hører naturlig hjemme, til tross for sine ulikheter.

God tilrettelegging er en forutsetning for å gi alle en reell mulighet til å delta i fellesskapet, og det er de ansatte i barnehagen som har ansvar for tilretteleggingen. Gode og inkluderende fellesskap kan forebygge utenforskap.

Kjennetegn på et inkluderende fellesskap er at barn

- har tilgang til fellesskapet
- samarbeider med andre
- får læringsutbytte både sosialt og faglig
- opplever at de blir anerkjent og akseptert

SÅRBARE BARN

Sårbare barn har ulike risikofaktorer og atferds uttrykk som gjør at de står i fare for å falle utenfor fellesskapet.

Personlige forhold ved det enkelte barnet kan gjøre det særlig utsatt for å ikke ha et trygt og godt barnehagemiljø. Personlige forhold kan omfatte faktorer som religion, seksuell orientering, kjønnsidentitet, funksjonsevne, eventuelle atferdsvansker eller sosio-emosjonelle vansker, samt aspekter ved barnets familie-situasjon og hjemmemiljø.

At et barn tidligere har opplevd krenkelser, kan for eksempel gjøre det særskilt sårbar. Det er særlig viktig å kartlegge hvem de sårbare barna er, slik at man kan tilrettelegge for deres behov og gi dem den hjelpen de trenger. Ved å identifisere og forstå barnas situasjon, kan barnehagen være en beskyttelsesfaktor og bidra til å skape et trygt og inkluderende miljø for dem.

HENSYNET TIL BARNES BESTE

Hva som er best for barnet, skal være et grunnleggende hensyn i alle handlinger og avgjørelser som gjelder barn.

At barnets beste er et grunnleggende hensyn, betyr at hensynet skal tillegges større vekt enn andre hensyn, og at det skal mye til for å sette det til side. Hensynet er likevel ikke det eneste relevante hensynet, og må sees opp mot andre hensyn som gjør seg gjeldende.

Alle ansatte må vite hva det innebærer å gjøre en vurdering av hva som er barns beste. Felles kunnskap og barnesyn er grunnleggende for å gjøre, og omsette gode vurderinger til praksis. Små barn har rett til å bli hørt, og en må vite hvordan en hører barn.

En barns beste vurdering handler om å gjøre en faglig vurdering av

- barnets syn, identitet og andre forhold rundt barnet
- foreldrene syn
- din praksiskunnskap
- forskning
- regelverk

En barnets beste vurderinger må gjøres, for eksempel når en setter sammen barnegrupper i starten på året, organiserer dagene, planlegger det pedagogiske innholdet som lek inne/ute, og valg og organisering av aktiviteter.

Vurder barns behov – vekt det opp mot andre hensyn, for å kunne begrunne valgene du tar.

De ansatte i barnehagen kan altså stå i et krysspress mellom ulike plikter, rettigheter og behov, som det forventes at de mestrer å balansere på en slik måte at det også sikrer hvert enkelt barns beste. Det stilles derfor store krav til personalets kunnskap, skjønn og vurderinger, ikke minst på det etiske plan. Personalet må bruke sitt profesjonelle skjønn og kjennskap til barnegruppen for å finne gode løsninger.

Illustrasjon: Mathilde, Haugaland idrettsbarnehage

§41

Nulltoleranse og forebyggende arbeid

BARNEHAGELOVEN §41

- Barnehagen skal ikke godta krenkelser som for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering og trakassering.
- Alle som arbeider i barnehagen, skal gripe inn når et barn i barnehagen utsettes for slike krenkelser.
- Barnehagen skal forebygge tilfeller hvor barn ikke har trygt og godt barnehagemiljø ved å arbeide kontinuerlig for å fremme helsen, trivselen, leken og læringen til barna.

NULLTOLERANSE

Nulltoleranse handler om at barnehagen ikke skal godta krenkelser som utestenging, mobbing, vold, diskriminering og trakassering. Alle som arbeider i barnehagen, skal gripe inn når et barn i barnehagen utsettes for slike handlinger. Nulltoleranse handler også om at barnehagen må arbeide forebyggende for å unngå at barn opplever å ikke ha et trygt og godt barnehagemiljø.

Nulltoleranse skal ikke forstås slik at barn for eksempel ikke skal ha konflikter. Konflikter er en del av livet. Ved å inngå i konflikter blir barn gitt mulighet til å få trene på å løse dem og håndtere følelser. Det er erfaringer som er nødvendige i forbindelse med livsmestring og helse.

Kravet til nulltoleranse handler om personalets funksjon, og ikke barnas utfoldelse.

Grip inn når du ser krenkelser skjer, eksempelvis:

- *Stanse negativ oppførsel, bryte opp en krangel eller stanse en fysisk krenkelse*
- *Inkludere barn i en utfrysningssituasjon.*
- *Veilede barn som krenker andre barn verbalt.*

§41

FOREBYGGENDE ARBEID

Forebygging handler om å sikre barns trivsel, helse og utvikling, både her og nå, og på sikt. Det handler også om å fremme et miljø preget av de verdiene som er uttalt i formålet med barnehagen:

RESPEKT, NESTEKJÆRLIGHET,
TILGIVELSE, LIKEVERD
OG SOLIDARITET

I tråd med rammeplan for barnehage, skal barnehagen ha en helhetlig tilnærming til barnas utvikling. Det skal kontinuerlig jobbes med å fremme helse, trivsel, livsglede, mestring, lek og læring hos alle barn.

Barnehagen skal gi hjelp så tidlig som mulig i barns liv, slik at det får mulighet til å delta i det sosiale fellesskapet i barnehagen. Barnehagen har stor betydning for barn som av ulike årsaker er sensitive, sårbare eller har særlige behov. Forebygging krever innsats på individnivå og gruppenivå.

Udir har utviklet kompetansepakken «Trygt og godt barnehagemiljø», som støtte i arbeidet for leder/eier og personale i barnehagen.

Refleksjonsspørsmål til bruk i personalgruppa:

- *Har vi kompetanse og kjennskap til regelverket?*
- *Jobber vi systematisk med personalets holdninger, toleranse og respekt?*
- *Har vi et godt arbeidsklima som skaper trivsel for både barn og ansatte?*
- *Jobber vi opp mot rammeplanens føringer for formål og innhold?*
- *Har vi rutiner for gode overganger?*
- *Har vi hatt dialog med foreldrene om deres rolle for å forebygge utenforskap?*
- *Har vi felles forståelse for inkludering?*
- *Har vi rutiner for observasjon og kartlegging av relasjoner mellom barn – barn, barn – voksen og sårbare barn?*

§41

FORELDRESAMARBEID

Foreldresamarbeid er en viktig nøkkel for å sikre et trygt og godt miljø for barn i barnehagen. God kommunikasjon og tillit mellom foreldre og ansatte i barnehagen er grunnleggende for å skape et positivt og støttende oppvekstmiljø. Dette skjer i de daglige møtene i barnehagen, men også i oppsatte foreldremøter, foreldresamtaler og felles arrangementer.

Foreldrene skal involveres så snart som mulig dersom et barn ikke har det trygt og godt i barnehagen, da de kjenner sitt barn best, og er de viktigste samarbeidspartnerne i det videre arbeidet. Barnehagen oppfordres til å bruke tolk ved behov.

Barnehagen er lovpålagt å følge opp om et barn ikke har det trygt og godt i barnehagen. Foreldrene må opplyses om hva lovkravet innebærer, og hva barnehagen gjør for å imøtekomme kravet.

Foreldre informerer barnehagen dersom barnet ikke har det trygt og godt. Hvis barnehagen ikke tar tak i problemet, kan foreldrene kontakte eier. Dersom det fortsatt ikke blir gjort noe, kan foreldrene melde fra til barnemyndighet via kommunens nettside.

Foreldre kan oppfordres til å:

- *engasjere seg i andre barn og foreldre.*
- *invitere andre barn med hjem og gjøre leke-avtaler på fritiden.*
- *være gode rollemodeller for hvordan en omtaler andre og løser konflikter.*
- *snakke med eget barn om å være en god venn.*
- *grip inn når en ser eller hører om uønsket atferd.*
- *beskjed til barnehagen når en ser eller hører noe som en reagerer på.*

Illustrasjon: Lone, Villduen barnehage

§42

Aktivitetsplikt

BARNEHAGELOVEN §42

- Alle som arbeider i barnehagen, skal følge med på hvordan barna i barnehagen har det.
- Alle som arbeider i barnehagen, skal melde fra til barnehagens styrer dersom de får mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø. Styreren skal melde fra til barnehageeieren i alvorlige tilfeller.
- Ved mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø, skal barnehagen snarest undersøke saken.
- Når et barn eller foreldrene sier at barnet ikke har et trygt og godt barnehagemiljø, skal barnehagen undersøke saken og så langt det finnes egnede tiltak, sørge for at barnet får et trygt og godt barnehagemiljø. Det samme gjelder når en undersøkelse som barnehagen selv har satt i gang, viser at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø. Tiltakene skal velges på grunnlag av konkret og faglig vurdering.
- Barnehagen skal lage en skriftlig plan når det skal gjøres tiltak i en sak.

§42

1. PLIKT TIL Å FØLGE MED

Alle som arbeider i barnehagen, skal følge med på hvordan barna i barnehagen har det. Dette kan gjøres ved å:

- Ha rutiner for tilstedeværelse i barnegruppene.
- Observer systematisk enkeltbarn og barnegruppa.
- Vær oppmerksom på gruppens samspillsmønstre og endringer i disse. Dette kan for eksempel være der et barn sjelden er med i lek eller der barnet blir tildelt de mindre attraktive rollene i leken og dette gjentar seg.
- Kartlegg og vær oppmerksom på sårbare barn.
- Vær særlig oppmerksom på barnas handlinger, reaksjoner, atferd og atferdsendringer.
- Vær obs på barn som ikke finner seg til rette i barnegruppa i oppstarten.
- Innhent informasjon fra barna om hvordan de har det i barnehagen.
- Få med signaler og tilbakemeldinger fra foreldrene.

2. PLIKT TIL Å MELDE FRA TIL STYRER

Alle som arbeider i barnehagen, skal melde fra til barnehagens styrer dersom de får mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø.

- Meld fra så raskt som det er rimelig å forvente i det enkelte tilfelle. I noen tilfeller vil det være nødvendig å melde fra straks, mens i andre tilfeller kan det være forsvarlig å vente noe lenger, for eksempel til slutten av dagen eller til ukentlige oppsummeringer.
- Lav terskel for å melde ifra er nyttig for å samle og holde oversikt over saker som angår samme barn eller de samme barna.
- Styrer er ansvarlig for å håndtere og følge opp meldinger på en forsvarlig måte. Styrer kan delegere til en annen person i barnehagen, men er likevel ansvarlig for at meldingene følges opp med undersøkelse, og tiltak dersom det er nødvendig.
- Styrer melder fra til eier i alvorlige tilfeller. Hva som er et alvorlig tilfelle, vil være en skjønnsmessig vurdering. Eksempler på alvorlige tilfeller er saker som er særlig voldelige, hvis flere barn er involvert i mobbing eller utestengelse av et barn, eller krenkelser som har pågått over lang tid, uten at barnehagen har klart å løse saken.

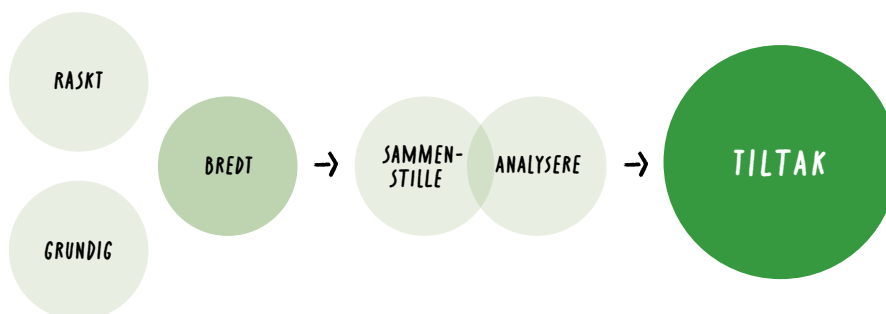
§42

3. PLIKT TIL Å UNDERSØKE

Ved mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø, skal barnehagen snarest undersøke saken.

- Plikten inntretr når barnet selv, foreldrene eller barnehagen har mistanke eller kjennskap til at et barn ikke har det trygt og godt.
- Undersøkelsene skal iverksettes snarest.
- Hent inn nok informasjon til å kunne avdekke hva som har skjedd, og om ett eller flere barn opplever at barnehagemiljøet ikke er trygt og godt. Det kan også skyldes forhold eller hendelser som har skjedd utenfor barnehagen eller tilbake i tid.
- Hvor grundig en mistanke skal undersøkes, må vurderes og være avhengig av formålet, og hva slags situasjon man står overfor.
- Få frem fakta, bakgrunnen for barnets opplevelse og hvilke forhold i barnets omgivelser som påvirker hvordan barnet har det i barnehagen.
- Undersøk grundig og bredt nok. Dersom undersøkelsene ikke er brede nok, får det konsekvenser for valg av tiltak. Det betyr at en må ha andre undersøkelser enn bare samtaler.
- Samle undersøkelsene og analyser dem, før en setter inn tiltak. Det må være tydelig sammenheng mellom utfordringer og tiltak.

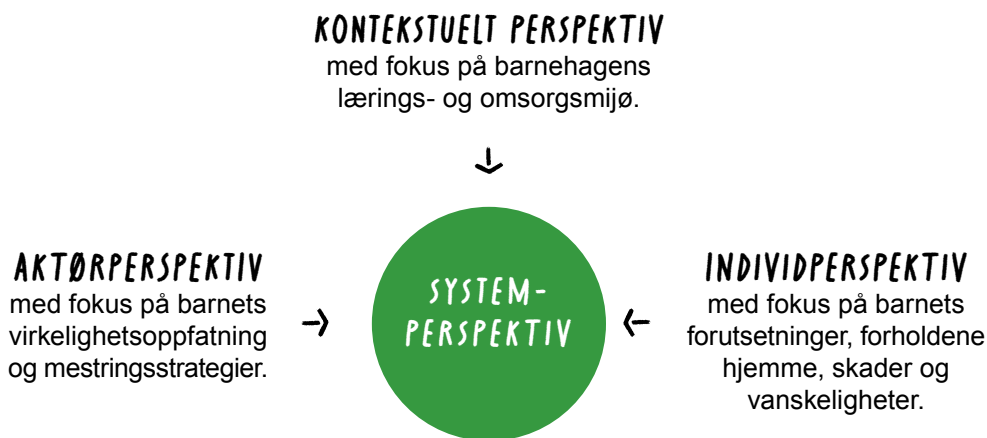

Eksempel på hvordan undersøke:

- Samtaler med barn, foresatte og ansatte.
- Observasjon: usystematisk, systematisk og logg.
- Kartlegging: relasjonskartlegging, sosiogram.

§42

I arbeidet med å analysere innhente informasjon, kan pedagogisk analyse være nyttig. Lag en tydelig problemformulering før opprettholdende faktorer vurderes for at barn ikke opplever å ha det trygt og godt. Viktig å gjøre dette før det settes inn tiltak. Det er tre perspektiv som samlet gir et bredt grunnlag for å forstå samspill mellom barnas læring, utvikling, trivsel og omgivelsene i barnehagen:

Modell: Thomas Nordahl

ANALYSEMODELLEN		
Overordnede målsettinger	←-----	↑ R E V I D E R I N G
↓		
Innhenting av data/informasjon	←-----	
↓		
Problemformulering	←-----	
↓		
Analyse av opprettholdenede faktorer	←-----	

Utvikling av strategier og tiltak	←-----	
↓		
Gjennomføring av valgte tiltak	←-----	
↓		
Evaluering	-----→	

§42

4. PLIKT TIL Å SETTE INN TILTAK

Når et barn eller foreldre sier at barnet ikke har et trygt og godt barnehagemiljø, skal barnehagen undersøke saken og så langt det finnes egnede tiltak, sørge for at barnet får et trygt og godt barnehagemiljø. Det samme gjelder når en undersøkelse som barnehagen selv har satt i gang, viser at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø. Tiltakene skal velges på grunnlag av en konkret og faglig vurdering. Barnehagen skal lage en skriftlig plan når det skal gjøres tiltak i en sak.

Tidlig innsats er avgjørende når en skal sette inn tiltak:

- Tiltak kan være rettet mot:
 - Barnegruppen – relasjoner og sosialt samspill mellom barn og i barnegruppa.
 - Enkeltbarn.
 - Ansatte – relasjoner og holdninger.
 - Læringsmiljøet.

Eksempler:

Tiltak i lek, voksenrollen i lek, lekegrupper, gruppesammensetninger, overganger, sosial kompetanse, den autoritative voksne, tett voksenkontakt, endre dagsrytme, andre pedagogiske vurderinger.

- Tiltakene må være lovlige, og velges på grunnlag av en konkret og faglig vurdering.
- Barn kan være aktive deltakere i prosessen med å finne tiltak, noe som sikrer barna medvirkning.
- Ha god dialog med foreldrene.
- En vurdering av hva som er til barnets beste skal ligge til grunn for beslutninger om tiltak.
- Iverksatte tiltak dokumenteres gjennom en plan, som skal fungere som en støtte i arbeidet.

Skriftlig plan

Involver barn og foreldre i arbeidet.

I planen skal det stå:

- a) *hvilket problem tiltaket skal løse.*
- b) *hvilketiltakbarnehagenharplanlagt.*
- c) *når tiltakene skal gjennomføres.*
- d) *hvemsomskalgjennomføretiltakene.*
- e) *når tiltakene skal evalueres.*

Følg opp saken og evaluer, og eventuelt juster tiltakene. Det er utarbeidet forslag til aktivitetsplan – se vedlegg 3.

Illustrasjon fra Holmegaten familiebarnehage

§42

5. SAKEN AVSLUTTES

Aktivitetsplikten varer så lenge barnet ikke har et trygt og godt barnehagemiljø. Dersom tiltakene ikke har fungert etter hensikten, må barnehagen fortsette arbeidet og sette inn andre tiltak. Plikten til å iverksette egnede tiltak, omfatter også en plikt til å evaluere og eventuelt justere tiltakene underveis. Barnehagen må fortsette å sette inn tiltak så lenge enkeltbarn eller flere barn i en barnegruppe ikke opplever at det er trygt og godt å være i barnehagen, og at det finnes egnede tiltak som barnehagen kan sette inn.

Det kan være tilfeller der aktivitetsplikten er oppfylt, selv om barnet eller foreldrene fremdeles ikke er fornøyd med miljøet i barnehagen.

Aktivitetsplikten vil være oppfylt hvis barnehagen har gjort alt som med rimelighet kan kreves av den, og barnehagens planer for videre tiltak er i samsvar med et godt faglig skjønn. Dette kan for eksempel være tilfellet der barnet eller foreldrene ønsker seg andre tiltak enn det barnehagen setter inn, men der en faglig vurdering tilsier at barnehagens vurderinger er riktige. Det avgjørende i en sak vil være om barnehagen har sørget for, og fortsatt vil sørge for, å vurdere ulike tiltak og sette inn tiltak

som etter en faglig vurdering er egnet til å sikre at barnet har et trygt og godt barnehagemiljø. Hvis dette besvares positivt, har barnehagen oppfylt aktivitetsplikten.

Hva som skal til for at barnehagen har oppfylt aktivitetsplikten i en konkret sak, skal altså vurderes objektivt ut fra hva som utløste aktivitetsplikten og hva barnehagen har gjort av tiltak og tilrettelegginger for at barnet skal kunne ha et trygt og godt barnehagemiljø. Dette innebærer at barnehagens plikt til å sette inn tiltak løper så lenge barnet ikke har et trygt og godt barnehagemiljø, men at aktivitetsplikten samtidig er oppfylt så lenge barnehagen gjør alt som med rimelighet kan forventes for at barnet skal kunne ha et trygt og godt barnehagemiljø.

Prop. 96 L kapittel 7.7.4.4

§43

Ansatte som krenker barn

BARNEHAGELOVEN §43

- Dersom en som arbeider i barnehagen, får mistanke om eller kjennskap til at en annen som arbeider i barnehagen, krenker et barn med for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering eller trakassering, skal vedkommende straks melde fra til barnehagens styrer. Styreren skal melde fra til barnehageeieren.
- Dersom en som arbeider i barnehagen, får mistanke om eller kjennskap til at styreren i barnehagen krenker et barn med for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering eller trakassering skal vedkommende melde fra til barnehageeieren direkte.
- Undersøkelser og tiltak etter § 42 tredje og fjerde ledd skal iverksettes straks.

- De ansatte i barnehagen må ha kunnskap og felles forståelse om hva krenkelser fra ansatte kan være, både handlinger og ytringer.
 - Styrer har ansvar for straks å undersøke og eventuelt sette inn tiltak dersom det er mistanke eller kjennskap til at en ansatt i barnehagen har krenket et barn. Det vil være enklere å melde fra til styrer om en kollega krenker et barn, dersom personalet er godt kjent med gjeldende lovverk og rutiner knyttet til håndteringen. Det må være en trygg tilbakemeldingskultur i barnehagen.
 - Styrer må følge opp og ivareta både barn som er krenket, den ansatte som har krenket barn og den som har meldt ifra.
- For mindre enheter der for eksempel styrer og eier er samme person, bør det utarbeides rutiner for å melde fra.

Illustrasjon: Saga, Rufus barnehage

§9

Internkontroll

BARNEHAGELOVEN §9

- Barnehageeiere skal ha internkontroll med barnehagens virksomhet for å sikre at barnehagen oppfyller kravene i barnehageloven med forskrifter.
- Internkontrollen skal være systematisk og tilpasset barnehagens størrelse, egenart, aktiviteter og risikoforhold.

HVEM HAR ANSVAR FOR INTERNKONTROLL?

Barnehagemiljøet er et område der brudd på regelverket kan få alvorlige konsekvenser for barn. Barnehagen skal derfor ha gode rutiner for internkontroll i forhold til kapittel VIII. Dette skal sikre at barna har det trygt og godt, og at de får den omsorg og oppfølging som de har krav på.

Internkontrollen må være systematisk og planlagt. Dette innebærer å identifisere risikoer og behov i barnehagens drift, og å utvikle konkrete tiltak for å håndtere disse risikoene. Internkontrollen skal være tilpasset barnehagens egenart og størrelse, derfor må hver barnehage finne ut hva dette betyr i sin enhet. Barnehagen må gjennomføre risikourderinger regelmessig. Det kan være å se på fysiske forhold, pedagogisk praksis, personalets kompetanse og andre forhold.

På bakgrunn av risikovurderingene må barnehagen sette i verk konkrete tiltak og rutiner for å vite hva som skal gjøres hvis en situasjon oppstår eller forhindre dette.

Rutiner og tiltak må jevnlig evalueres og følges opp. Rutinene skal gjelde for, og faktisk brukes i barnehagen i praksis. Det er viktig å dokumentere internkontrollen gjennom risikovurderinger, tiltak og rutiner, og oppfølging og evaluering.

En enkel risikovurdering kan gjøres slik

- hva kan gå galt hos oss?
- hvor galt kan det gå?
- hva kan vi gjøre for å hindre det?
- hva kan vi gjøre for å redusere konsekvensene hvis det skjer?

Det er barnehageeier som har ansvar for internkontrollen. Oppgavene kan delegeres videre til styrer, men det er eier som har det overordnede ansvaret.

BARNEHAGEMYNDIGHET

Kommunen som barnehagemyndighet har det overordnede ansvaret for å sikre at barna i barnehagen får et godt og forsvarlig barnehetilbud. Barnehagemyndigheten kan gjøre dette gjennom veiledning eller gjennom tilsyn.

Veiledning og støtte til barnehager

- Barnehagene kan be om veiledning av barnehagemyndighet.
 - PPT er kommunens faglige innstans og skal blant annet gi hjelp til barnehagene med kompetanse- og organisasjonsutvikling for bedre å kunne tilrettelegge for barn med særskilte behov. PPT tilbyr kontakt-dager med barnehagene hvor de gir veiledning på individ- og systemnivå.
 - Psykososialt team kan støtte den enkelte barnehage på systemnivå i krevende saker. Det er et tverrfaglig team, bestående av ansatte fra PPT, barnehagemyndighet, helsestasjon og barnevern. Foreldre og barnehagene kan melde inn komplekse saker, der vanlige rutiner ikke strekker til. Sak til psykososialt team meldes barnehagemyndighet.
 - Mobbeombudet i Rogaland kan kontaktes av foresatte og andre rundt barnet for støtte og veiledning:
www.rogfk.no/vare-tjenester/skole-og-utdanning/elev-larling-og-mobbeombud/mobbeombud-for-barnehage-og-grunnskole/
 - **Lokal kompetanseutvikling**
Barnehager som har kartlagt behov for å øke kompetansen på tema trygt og godt, kan søke støtte i den regionale tilskuddsordningen. Å sikre at alle har et godt og inkluderende leke- og læringsmiljø er et nasjonalt sektormål, som setter høye ambisjoner om ansattes kompetanse, og skal følges opp gjennom tiltak i tilskuddsordningen.
-

FILMER, LITTERATUR, REFLEKSJONSOPPGAVER ANSATTE:

- **Filmer med refleksjonsoppgaver fra universitetet i Stavanger.** Filmene er knyttet til boken «Trygt og godt i barnehagen: barns rett til et godt psykososialt miljø». www.uis.no/nb/laringsmiljosenteret/barnehage/trygt-og-godt-barnehagemiljo-filmer-med-refleksjonsoppgaver
- **Dialogmodellen:** www.dialogmodellen.no/dialogsamtalene/kollegasamtalen/
- **Guide til barnehageforeldre:** <https://www.udir.no/nullmobbing/>
- **Informasjon til foreldre:** <https://foreldreutvalgene.no/fub/barnet-mitt-trives-ikke-i-barnehagen-hva-kan-jeg-gjore/>
- **Kompetansepakke UDir – Trygt og godt barnehagemiljø** www.udir.no/kvalitet-og-kompetanse/kompetansepakker/
- **Podkaster om læringsmiljø i barnehage og skole**
Læringsmiljø i skole og barnehage
www.nettop.guru/wordpress/category/laeringsmiljo-i-skole-og-barnehage/
- **«Rollemodeller mot mobbing»,** verktøy for barnehager til bruk i foreldremøter for å involvere foreldre i arbeidet med å forebygge mobbing og utestenging. Består av filmer og diskusjonskort, Redd barna. www.reddbarna.no/skole-og-barnehage/tema/undervisning-inkludering-trygt-skolemiljo/rollemodeller-mot-mobbing/
- **«Dette vet vi om barnehagen – bruk av kartleggingsresultater i forbedringsarbeid».** Pedagogisk analyse av Thomas Nordahl og Line Skov Hansen.
- **Podkasten Lærerrommet fra Utdanningsforbundet:** «Mobbing i barnehagen», «Hva er krenking av barn og elever» med flere.
- **Fire filmer om psykososialt barnehagemiljø,** fra Statsforvalteren i Innlandet
www.statsforvalteren.no/innlandet/barnehage-og-opplaring/barnehage/filmer-om-barnehagemiljo/

TIL BRUK MED BARN:

- **Vennebussen:** www.pedagogiskledelse.no/vennebussen-side-med-optin
- **Jeg vet:** «Å ha det fint sammen», Bufdir/Salaby
www.jegvet.no/barnehage/a-ha-det-fint-sammen
- **Du er min venn,** 14 korte episoder om vennskap, TV2 Play
www.barnevakten.no/film/du-er-min-venn/

BARNEBØKER ANBEFALT AV HAUGESUND FOLKEBIBLIOTEK:

- «**Slem**» av Veronica Salinas
- «**Tom er ny i barnehagen**» av Anne Ellingsen og Akin Duzakin
- **Bøkene om Veslemonster og storemonster,** av Åslaug Jønsdøttir
- «**Den store konglekrangelen**» av Rachel Bright og Jim Field
- **Bøkene om Rot og Bjørne,** 6 bøker i serien av Hege Østmo-Sæter Olsnes
- **De tre bøkene «Venner» «Uvenner» og «Fremmed»** av Trond Brønne
- «**Tordentrollet**» av Barbara van den Speulhof
- «**Mai og Sara krangler**» av Ella Karlsson
- «**Kunsten å møte en bjørn**» av Camilla Dahle Otterli

Illustrasjon: Saga, Rufus barnehage

Referanser

- **Barnehageloven med forskrift, kap. 8**
- **Barnekonvensjonen, artikkel 3 barnets beste, Udir**, <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/stotteprogrammer/tema-til-rammeplanen/barnekonvensjonen/>
- **Barnekonvensjonen helt nedpå**, Helene Kløcker og Malin Albrechtsen van der Hagen
- **Hele barnet, hele løpet**; Mobbing i barnehagen. Forskningsrapport 2015.
- **Kompetansepakke Udir:**
«Trygt og godt barnehagemiljø.»
- **Kompetansepakke Udir:** *«Inkludering.»*
- **Læringsmiljøsentret, UiS:** *«Mobbing i norske barnehager – en kunnskapsoversikt.»*
- **Martinsen, Marianne Tove:** *«Trygt og godt i barnehagen. Barns rett til et godt psykososialt miljø.»*
- **Nordahl, Thomas og Hansen, Line Skov:**
«Dette vet vi om barnehagen – bruk av kartleggingsresultater i forbedringsarbeid.»
- **Prop.96L (2019-2020)**
- **Sammen for kvalitet**, regional plan for samhandling om kompetanse og kvalitetsutvikling (2023-2027)
- **Statsforvalteren i Rogaland**
- **St.mld.19** *«Tid for lek og læring»*
- **Støttmateriell til rammeplanen**
– Barns trivsel – voksnes ansvar, Udir

VEDLEGG

BARNEHAGENS PSYKOSOSIALE MILJØ, SJEKKLISTE
KARTLEGGINGSSKJEMA 1
KARTLEGGINGSSKJEMA 2
AKTIVITETSPLAN

BARNEHAGENS PSYKOSOSIALE MILJØ, SJEKKLISTE

Brukes som egenrefleksjon og videre refleksjon i personalgruppa.

SPØRSMÅL	
Er samspillet barna imellom preget av sosiale hierarkier, eller av likeverdighet av hvem som bestemmer og hvem som får være med i lek og gruppeaktiviteter?	
Har alle barna lekekompetanse ut fra sitt utviklingsnivå?	
Støtter og videreutvikler du/dere barnas lek ved behov?	
Har alle barna en venn?	
Snakker dere jevnlig med barna om krenkelser/mobbing, hva de kan gjøre om de blir mobbet eller ser andre barn bli mobbet, individuelt, og i gruppe?	
Er du/dere gode rollemodeller overfor barna i forhold til at en ikke snakker nedsettende til eller om hverandre- verken barn, foreldre eller kollegaer?	
Er du/dere autoritative voksne?	
Er det et godt psykososialt miljø i barnehagen - preget av humor, trygghet på hverandre, fellesskap og autoritative voksne?	
Har du/dere nok kompetanse til å kjenne igjen mobbing/ krenkende atferd både hos barn og voksne, og kjenner til/ gjennomfører tiltakene når det observeres?	
Har du/de ansatte gode holdninger til barn og foreldre av andre kulturer, sosiale/økonomiske ulikheter og funksjons-hemninger?	
Tas foreldrene med i samarbeidet om en observerer krenkelser/mobbing?	

KARTLEGGING AV PERSONALETS RELASJONER MED BARNA

Det er viktig at man har systemer som sikrer at alle barna blir sett og ivaretatt. Alle barn trenger voksne som ser dem, som de stoler på, som de har tillit til og som de har en god relasjon med.

I dette dokumentet finner du to ulike kartleggings skjemaer:

SKJEMA 1: Dette skjemaet er til individuell bruk for å kartlegge din relasjon med hvert av barna i barnegruppen.

SKJEMA 2: I dette skjemaet vil du se at det er plass til flere av dere, eksempelvis alle på avdelingen/basen. Dette er nyttig når vi bl.a. som avdeling/base skal sikre oss at alle barna blir sett, forstått og ivaretatt. Det kan gi oss grunnlag for drøfting av hva vi som avdeling/base jobber godt med og hva vi kan bli mer bevisste på og jobbe videre med. En slik kartlegging kan tydeliggjøre barn som trenger mer oppmerksomhet av oss, og bevisstgjøre oss på hvordan vi kan følge opp best mulig.

Skjemaet er inspirert av Kari Papes relasjonsskjema.

Først følger noen refleksjonsspørsmål og stikkord i forhold til relasjonens betydning. Disse bygger også på spørsmål i Kari Papes skjema.

På de følgende sidene finner du kartleggings skjemaene med forklaring på hvordan de fylles ut.

KARTLEGGINGSSKJEMA 1

Dette skjemaet kan du (individuell) bruke til å kartlegge dine holdninger og følelser til hvert enkelt barn. Dette vil si noe om din relasjon til barnet.

Utfylling av skjema: Les gjennom fargeforklaringene og kryss av den fargen og/eller fargene som best beskriver din opplevelse av relasjonen til hvert barn.

Rød: Barn «som får tråkke inn i sjelen din med støvler på» • Barn du gir privilegier • Barn du umiddelbart forstår og blir glad i

Sort: Barn som får det til å koke over for deg • Barn som gjør at du blir sintere enn situasjonen egentlig tillater • Barn du ikke forstår

Blå: Barn som ikke kontakter deg • Barn du ikke selv kontakter

Grønn: Barn du har utmerket kontakt med, men som likevel ikke er «røde»

BARNETS NAVN	BARNETS NAVN	BARNETS NAVN	BARNETS NAVN	BARNETS NAVN
EKSEMPELNAVN				

KARTLEGGINGSSKJEMA

2

Når dere sammenligner de utfylte relasjonsskjemaene, kan resultatet bli at dere samlet sett har gode relasjoner til alle barna. Det kan også avdekkes at enkeltbarn blir oversett. Derfor kan det være viktig å bruke skjema nr. 2 som et supplement til skjema 1 for å se dette tydeligere.

Skjema 2 kan også brukes som eneste skjema ved at du først fyller det ut individuelt, deretter sammenstiller dere all informasjonen i et felles skjema.

Utfylling av skjema: Skriv inn alle barnas navn under hverandre, i venstre kolonne (tabellen kan utvides ut fra deres behov). I øverste rad setter du/dere inn den/de ansattes navn. Les gjennom fargeforklaringene: Bruk fargeblyant for å fyller ut med den/de fargene som best beskriver din opplevelse av relasjonen til hvert barn.

Rød: Barn «som får tråkke inn i sjelen din med støvler på» • Barn du gir privilegier • Barn du umiddelbart forstår og blir glad i

Sort: Barn som får det til å koke over for deg • Barn som gjør at du blir sintere enn situasjonen egentlig tillater • Barn du ikke forstår

Blå: Barn som ikke kontakter deg • Barn du ikke selv kontakter

Grønn: Barn du har utmerket kontakt med, men som likevel ikke er «røde»

BARNETS NAVN	VOKSEN 1		VOKSEN 2		VOKSEN 3		VOKSEN 4	

AKTIVITETSPLAN

§ 42 Plikt til å sikre at barnehagebarna har et trygt og godt barnehagemiljø. Planen behøver ikke å knytte seg til ett bestemt barn, men kan ta for seg en situasjon eller utfordring som omfatter flere eller hele barnegruppen. Tiltakene skal velges på grunnlag undersøkelser, og en konkret og faglig vurdering. Eksempel på en aktivitetsplan:

Barnets navn og fødselsdato:

Mottaker av varsel:

Dato:

Varslet kom fra:

Hva går varslet ut på/hvilket problem skal tiltakene løse?

UNDERSØKELSER/KARTLEGGING	TIDSROM	ANSVARLIG

TILTAK	TIDSROM	ANSVARLIG	DATO	EVALUERING
				☐ Har hatt noe effekt ☐ Har hatt ønsket effekt ☐ Har ikke hatt ønsket effekt
				☐ Har hatt noe effekt ☐ Har hatt ønsket effekt ☐ Har ikke hatt ønsket effekt
				☐ Har hatt noe effekt ☐ Har hatt ønsket effekt ☐ Har ikke hatt ønsket effekt
				☐ Har hatt noe effekt ☐ Har hatt ønsket effekt ☐ Har ikke hatt ønsket effekt
				☐ Har hatt noe effekt ☐ Har hatt ønsket effekt ☐ Har ikke hatt ønsket effekt

30 ≡

NOTATER

A large grid of small dots for writing or drawing.

